TYGODNIK
PETERSBURSKI.
GAZETA URZĘDOWA
KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Wychodzi we Wtorki i Piątki. Prenumerata przyjmuje się pod adressem do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, do Expedycyi Gazet Petersburskiego Pocztamtu, lub do xięgarni Grafe, w Warszawie, w drukarni Zawadzkiego i Węckiego, w Wilnie, w xięgarniach Glücksberga i Zawadzkiego nadto we wszystkich Pocztowych w kraju urzędach.

Cena Roczna w Rosyi z pocztą a w Stolicy, z noszeniem do mieszkań, 14½ r. Półroczna, 7½ r. sreb. Bez poczty, dla odbierających w xięgarni Grafe Roczna, 13 r. sreb. Półroczna, 6½ r. sreb. Dla Królestwa Polskiego naznacza się taż sama cena co i w Cesarstwie.

WTOREK, $\frac{10}{22}$ KWIETNIA.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Petersburg, $\frac{9}{21}$ Kwietnia.

Przez rozkazy dzienne Cesarskie z dnia 28 Marca i 1 Kwietnia, dymisyonowany z rangą Jenerał-majora były pułkownik Saperów *Nabałow*, przyjęty zostaje na nowo do służby w randze pułkownika i mianowany Członkiem Rady Departamentu Inżynierego Ministerstwa Wojny — Dymisyonowany Jenerał-major Xiążę *Gagarin*, zostaje na nowo przyjęty do służby i mianowany Dowodzcą szwadronów Depo 3 korpusu jazdy odwodowej — Wykreśla się ze spisów zmarły Komendant Chersonu, Jenerał-major *Koszembar*.

Reskrypt Cesarski *do Radzcy Tajnego, Jenerał-Audytora Ministerstwa Wojny Noińskiego, z d. 3 Kwietnia 1845.*

«Długoletni wasz zawod odznaczał się zawsze stałą gorliwością o dobro służby, w szczególności zaś zarząd w ciągu lat piętnastu Departamentem Audytoryatskim, nacechowany jest czynną i sumienną pracowitością i pilnem spółdziałaniem, z urzędu Jenerał-Audytora, ku należytemu urządzeniu ważnego i rozległego wydziału wojennego Sądownictwa. Dziś, przy spełnieniu 50-letniego zakresu chwalebnej służby waszej, My, w dowod szczególnej Naszej ku wam życzliwości Najłaskawiej mianujemy was kawalerem orderu Św. Prawowiernego Xięcia Alexandra Newskiego, którego znaki przy niniejszém załączając, pozostajemy wam przychylni.»

— Przez Ukaz Cesarski do Rady Państwa z dnia 17 Marca, Ryzski Wojenny, Estlandski i Kurlandski Jenerał Gubernator, Jenerał jazdy baron *Pahlen*, mianowany został Członkiem tejże Rady.

— Przez Ukaz Cesarski do Rządzącego Senatu z dnia 22 Marca, Naczelnik Obwodu Jakutskiego Radzca Stanu *Rudakow*, zostaje uwolniony od tego urzędu; do sprawowania zaś obowiązków takowego, mianowany dotychczasowy Gubernijalny Prokuror Irkutski, Radzca Kolleg. *Kargopolcow*.

Rozkazy Cesarskie, *oznajmione Rządzącemu Senatowi:*

Przez P. Zarządzającego Ministerstwem Skarbu. N. Cesarz Jmć raczył w dniu 16 Marca rozkazać, do czasu mianowania Zarządzającego Pożyczkowym Bankiem Państwa, poruczyć zarząd Banku tego Sprawującemu obowiązki Towarzysza Ministra Skarbu, Radzcy Tajnemu *Oreusowi*.

Przez P. Ministra Spraw Wewnętrznych. Na przedstawienie tegoż Ministra i Zdanie Komitetu PP. Ministrów, N. Cesarz Jmć, w d. 13 Marca raczył Najwyżej rozkazać: Rzeczywistego Radzcę Stanu *Tałyzin* i Radzcę Handlowego *Rosenstraucha* uwolnić od obowiązku Członków Moskiewskiego Komitetu opieki żebraków.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

ANGLIJA. *Londyn 4 Kwietnia.* W izbie Niższej na posiedzeniu 2 b. m. bill lorda Ashley o urządzeniu godzin pracy dzieci po fabrykach drukowanych perkalów, odczytany został poraz drugi. Wniosek szlach. lorda jest, iżby praca dzieci młodszych nad lat 13 była ograniczona do 8 godzin na dzień.

Minister Spraw Wewn. sir J. Graham oświadczył, iż się zgadza z billem, prócz kilku modyfikacyi, które wprowadzić za potrzebną uznaje. I tak, chciałby odeń wyłączyć dzieci używane do glansowania, farbowania i bielenia materyj, ze względu iż roboty ich są peryodyczne i przeto mogą

trwać dłużej niż codzienne. Natomiast Minister znajduje słusznem zupełne wyłączenie dzieci młodszych nad lat ośm, od prac po drukarniach i wzbronienie dzieciom i kobietom pracować nocami, to jest ograniczyć ich roboty od godziny 6 rannej do 9 wieczornej. Nadto uznaje za potrzebne iżby dzieci od 8 do 13 lat posyłane były do szkół przez trzy miesiące, w których roboty po fabrykach ustają.

Lord Ashley oświadczył iż się zgadza na proponowane modyfikacye. Następnie Lord-Adwokat Szkocyi prosił i otrzymał upoważnienie przedstawienia billu a niektórych ulepszeniach w prawie o ubogich w Szkocyi.

Posiedzenie 3 b. m. zeszło na rozprawach o lepszém uposażeniu kollegium katolickiego w Maynooth w Irlandyi. Głowa oppozycyi lord John Russell zgodził się na projekt Rządowy w tym względzie, który, jakeśmy donieśli, został przyjęty.

— Odbyła się już pierwsza narada xięcia de Broglie z Doktorem Lushington w przedmiocie obmyślenia środków zastąpienia rewizyi okrętów podejrzanych o handel murzynów. Spodziewają się rychłego i pomyślnego ukończenia układów, z powodu iż Rząd Francuzki okazuje gotowość do ustąpienia na wielu spornych punktach.

— Hrabia Egremont umarł przedwczora w rezydencyi swojej Silverton Park mając wielu lat 59.

— Umarł też hrabia Romney mając lat 68 wieku. Syn jego, vice-hrabia Marsham, członek Izby Deputowanych stronnictwa konserwatorów odziedzicza tytuły i dobra zmarłego.

— Donoszą z Dublinu o niezwłocznem przybyciu P. O'Connell do Londynu gdzie ma zasiąść w Parlamencie dla wzięcia udziału w rozprawach o drogach żelaznych projektowanych w Irlandyi. Wypadek ten tém mniej był spodziewany że P. O'Connell kilkakrotnie na zgromadzeniach Repealu oświadczył, iż noga jego nie postanie w Parlamencie angielskim od którego Irlandya żadnej sprawiedliwości nie może się spodziewać.

— Gazety są znowu napełnione smutnemi szczegółami o pożarach, które po większej części przypisują umyślnemu podpaleniu.

— Ostatnia poczta z Indyj i Chin otrzymana została wczora. Rząd Indyjski zamierza ustanowić cła przywozowe od rozmaitych przedmiotów; środek ten wielu ma przeciwników, ale czynią go niezbędnym okoliczności w jakich Skarb się znajduje, albowiem wydatki przewyższają dochody. Kampanija w kraju Mahrattów jest ukończona, żołnierze angielscy wracają na swe leże i Rząd zajmuje się sądzeniem powstańców, których główny przywodzca został już śmiercią ukarany.

Wyprawa jenerała Napier w Scinde wcale się nie powiodła; bandy łotrów których ścigał zdołały ujść w góry. W Pendżab wojska Maharadży (panującego Króla) rozpoczęły wojnę przeciw Goulab-Singowi; kraj cały jest w zupełnem rozprzężeniu; posty pograniczne angielskie zostały wzmocnione.

Podług listu prywatnego port Macao tak być ma otwarty dla handlu wszystkich krajów, jak są otwarte porty Kanton, Amoy, Foo-Chow-Foo, Ningpo i Shangai.

FRANCYA. *Paryż 6 Kwietnia.* Na posiedzeniach 4 i 5 b. m. izba zajmowała się dalszemi rozprawami nad projektami prawa o komorach celnych. Drugi z tych projektów został przyjęty.

— P. de Pontois, poseł nasz w Szwajcaryi, ledwo przybyły do Paryża wyjechał na powrot do Zurich, dokąd go zawezwały ważne obecne wypadki.

— W roku bieżącym przypada pierwsza rocznica stuletnia bitwy pod Fontenoy wygranej przez francuzów przeciw sprzymierzonym austryakom, anglikom, i hollendrom. Na miejscu bitwy ma się odbyć z tego powodu wielka parada wojskowa.

— W ostatnich czasach umarł w Limoges sławny skąpiec P. de Saint Léger, pan wielkiej fortuny. Miał on znaczne posiadłości które oddawał w dzierżawę za jednostajną cenę od lat 60 i kapitały które, nieumieszczając nigdy na procent, zakopywał i rozmaicie ukrywał. Spadkobiercy jego czynią w tej chwili w całym domu i miejscach otaczających poszukiwania, które codzień odkrywają nowe składy pieniędzy; i tak w samym domu po za lisztwami, pod kominem i t. p. w stajni nakoniec, znaleziono już przeszło 400,0000 franków. P. de Saint Léger nosił się jak ostatni nędzarz; cała jego garderoba sprzedana została przez licytacyą za 50 centimów.

— W Bayonnie, w Wielki Piątek znaleziono w karbonie ubogich szpitalu św. Leona, bilet bankowy od 110,000 franków i z nim kartkę z zapisem duchodu wiecznego od tej summy, 4,600 fr. na rzecz tego zakładu.

HISZPANIJA. *Madryt 30 Marca.* Kommisya mianowana przez izbę Senatu do rozbioru prawa o zwrocie Duchowieństwu dóbr niesprzedanych, w tych dniach ma przedstawić swoje zdanie sprawy.

— Xiążę de Rianzarès, małżonek Królowej Krystyny, mianowany został kawalerem orderu Złotego Runa.

— Nowe uwięzienia zaszły z powodu odkrytego w ostatnich czasach spisku. Jeden sędzia śledczy Madrytski jest w liczbie osób zatrzymanych.

— Podług listów z Lizbony Rząd otworzył układy z Don Miguelem w celu otrzymania od niego zrzeczenia się praw do Tronu. Dwory Rzymski i Wiedeński są przyjaźne tym układom.

SZWAJCARYA. Doniesienia o liczbie niewolników wziętych przez wojska walczące ze strony kantonu Lucerny przeciw korpusom ochotników przybyłych z kantonu Argowii niezgadzają się z sobą; podług jednych liczba ta wynosi 500, podług innych zaś 2,000 ludzi. Twierdzą że z liczby niewolników co się okażą być rodem z kantonu Lucerny, dziesiąty będzie rozstrzelany.

Zurich 5 Kwietnia. Nowy Rząd nakazał rozpuszczenie wszystkich bez wyjątku oddziałów ochotników i wezwał

Rząd kantonu Lucerny do łagodnego obchodzenia się z jeńcami, lubo uznał obok tego prawo jakie służy temu Rządowi do postąpienia według własnej uwagi z burzycielami spokojności.

— Dziś Sejm na nowo zgromadzony został otwarty przez P. Furner.

— Listy z Lucerny donoszą że doktor Steiger, za wyrokiem sądu wojennego, został rozstrzelany.

PRUSSY. *Berlin 10 Kwietnia.* Podług listów z Indyj Wschodnich z dnia 31 Stycznia J. K. Wysokość Xiążę Woldemar Pruski przybył w dobrém zdrowiu 24 Stycznia do Patna.

Poznań 7 Kwietnia. Rzeka znowu wezbrała; wysokość wody dochodzi 17 stop 7 cali. Wiele ulic i domów jest pod wodą i musiano most w części rozebrać.

AUSTRYA. *Wiedeń 31 Marca.* Ze wszystkich prawie prowincyj dochodzą wiadomości o wylewach rzek. W samym Wiedniu Dunaj wzbiera. Cały kraj między Passau i Scherding jest pod wodą. W Morawii rzeka Theya wylała i zniosła groblę drogi żelaznej Północnej pod Lundenbourg, tak iż kommunikacya z Brunn jest przerwana.

(Journ. de S. P. Psz. Poln. R. I.)

ROZMAITOŚCI.

DROGA ZIEMIO-WODNA.

(Udzielono.)

W xięgarniach Hauera i Olchina, w Petersburgu, ukazała się w tych czasach broszurka w języku francuzkim pod tytułem «*Chemin hydro-terre, ou nouveau système de communication, par A. Idźkowski, Architecte du Gouvernement de Pologne,*» z dwiema tablicami rysunków. Broszura ta zawiera opisanie nowego rodzaju drogi, na której odbywa się podróż ziemią i wodą. Systemat ten opiera się na zasadzie, że mając dane na wyniesieniach wody, od sztuki zależy nadać im kierunek i sposób płynienia po miejscach niżej położonych. W tym celu autor urządza po kierunku obranej drogi kanały horyzontalne, w rozległości jak przestrzeń ziemi tego dozwala, tak iż każdy oddzielny kanał jest niższym lub wyższym od przyległego. Ma się rozumieć iż dla takich kanałów w miejscach zaklęsłych muszą być groblowe nasypy, a w miejscach wzniesionych przekopy. Każdy kanał jest tu niejako oddzielnym wodozbiorem. Po takim to kanale płynie statek, który autor nazywa *Hydrowagonem* z powodu iż statki te płyną, kiedy są na wodzie, a toczą się po ruletach kiedy są na ziemi. Przepłynąwszy hydrowagony całą długość jednego kanału potrzebują przejść na kanał następny. W takim razie podnosząc się z wody znajdują one na kierunku swojej drogi podwójny szereg ruletów po których się toczą na łagodnej pochyłości, poczynającej się od dna jednego kanału, do dna kanału następnego, gdzie znowu płyną aż do ruletów i przechodzą podobnymże sposobem jak pierwej, tyle razy po nich, ile znajduje się na całej drodze podobnych spadków. Tym więc sposobem Hydrowagony, których ilość może być większa lub mniejsza, połączonych z sobą w miarę potrzeby, przebywają swoją drogę w jednę lub drugą stronę.

Co się tyczy wody w kanałach, ta raz sprowadzona do najwyższego kanału z punktu wyniosłego rzeki, jeziora, lub t. p. napełnia tenże do zamierzonej wysokości, przy końcu bowiem jego znajduje się na boku otwor, przez który przybywająca woda więcej nad wysokość zamierzoną, odchodzi do niższego kanału, który również otworem bocznym też wodę przyjmuje i napełnia się — i takim sposobem wszystkie następne kanały napełniają się i utrzymują w jednakowej zawsze wysokości wodę — a tak wszędzie gdzie hydrowagony przebywają pochyłości po ruletach, woda z wyższego kanału do niższego spada bocznym kanałem przy drodze. Rozdzielenie to ruchów wody i hydrowagonów w miejscach gdzie są przejścia z kanałów górnych na niższe, zdaje nam się być nader szczęśliwym pomysłem, tym bowiem sposobem bez pomocy żadnych śluz utrzymuje się w kanałach woda w normalnej wysokości, płynie do następnych w miarę przybywania z góry, a przestrzeń między kanałami przebywa się tymczasem bez zatrzymania hydrowagonu po ruletach.

Systemat ten jest nader prostym i jeżeli wielkość tylko kosztów nie będzie mu na przeszkodzie, dojść on może szerokiej kiedyś skali w swojém rozwinięciu.

Lecz nie na samej tylko drodze ogranicza się ten pomysł. Ponieważ między niższemi a wyższemi kanałami jest spadek wody, autor utrzymuje, że w największej liczbie przypadków taż woda spadająca może być użytą za siłę poruszającą hydrowagony i w tym celu, w miejscu gdzie woda z kanału górnego bokiem wchodzi, proponuje pewnej rozległości wodozbiony, zkąd woda puszczona na koła wodne lub turbinę udzieli ruchu hydrowagonom w podobnym sposobie, jak czynią machiny parowe, umieszczone w stałych punktach, pociągając wagony liną w pewnej długości — tym więc sposobem jest tu jeszcze w zysku siła poruszająca.

Systemat takich kommunikacyj, mówi autor, służyć jeszcze może jako wodociąg, prowadzący wodę, z której przyległe okolice korzystać mogą dla irrygacyi pól, łąk, ogrodów i t. d. dla czego teraz właśnie we Francyi zamierzają robić kosztowne kanały.

Dla wykazania zostosowania do wielkiej rozległości tego pomysłu, autor zamieścił profil 41 mil długości kolei Warszawsko-Wiedeńskiej w którym to profilu kształt proponowanej drogi oznaczył. Zastosowanie to jest nader ciekawém, chociaż bowiem linija drogi wzięta jest przypadkową tylko, wykazuje jednak zupełną możność sprawdzenia zasady. Podług tego profilu Warszawa znajduje się o 392 stop wyżej nad poziom morza Baltyckiego; od Warszawy

powiększa się ciągle wyniosłość ziemi aż do 36 przeszło mil, gdzie się znajduje rzeka Warta, wzniesiona na 1,172 stop nad poziom morza Baltyckiego; tym więc sposobem między Warszawą a rzeką Wartą pod Kromołowem znajduje się 780 stop różnicy. Wprowadzona więc woda tej rzeki w kanał najwyższy spada w jednę stronę kanałami aż do Warszzwy, a w drugą aż do końca drogi gdzie wyniosłość nad poziom morza jest stop 893. Podług oznaczonego kształtu kanałów na profilu spad wody dochodzi tu od 30 do 50 stop przy każdym przejściu przez rulety. Spady takowe są więc naturalną siłą, poruszać mogącą hydrowagony.

Autor całej tej linii przekopy i nasypy szacuje sposobem przybliżonym na 3,265,000 sążni kubicznych po 216 stop Warszawskich sążeń trzymający, a koszt cały 4,000,000 rubli około, dodając uwagę, iż rachunku szczegółowego niepodobna tu zrobić, z powodu że ten wymagałby szczegółowych wymiarów każdej pozycyi, a nam się zdaje, że jeszcze potrzebaby nawet oznaczenia rodzaju ziemi w każdym punkcie, mogącej zatrzymywać wodę lub też niezdatnej do tego celu, gdzie sztucznie powierzchnia wewnętrzna kanałów, przez pokład muru lub gliny i t. p. mogłaby być tylko usposobioną, jak autor sam proponuje. Plany takie wymagają wielkiego zajęcia i znacznych kosztów, a tém samém przez wyższe środki mogłyby być tylko uzupełnionemi.

Jeżeli, jak powiedzieliśmy wyżej, wielkość kosztów w zaprowadzeniu takich kommunikacyj nie będzie na przeszkodzie, wyznać należy, iż ich użyteczność byłaby nader oczewistą. Oprócz bowiem przyjemnej jazdy, oprócz prędkości, która może być od upodobania, zależąc od użycia siły poruszającej, podróżni nie byliby wystawieni na żadne wypadki, wydarzające się na kolejach żelaznych. A przytém jakaż by to wielka była oszczędność w utrzymaniu podobnych kommunikacyj: tu bowiem nie zużywa się owa wielka massa żelaza, drzewa, opału, machin i t. p. bo elementem drogi jest woda, która raz zaprowadzona, już więcej nic nie kosztuje i jest na zawsze niewyczerpaną.

Gdyby systemat ten okazał się tak rzeczywiście praktycznym jak jest naturalnym i prostym w swojej zasadzie, możnaby jego korzyści z daleko wyższego jeszcze stanowiska oceniać. Mnożąca się nieskończenie sieć kolei żelaznych, zadowalniając w przyjemny sposob obecność, zagraża wycieńczeniem materyałów, stanowiących siły żywotne społeczności. Jakkolwiek bowiem wielkie być mogą kopalnie węgla, jak kolwiek rozległe jeszcze znajdują się przestrzenie lasów, obok szerzącej się ludności i trawiącego wszystko przemysłu coraz więcej przyśpieszonemu ulegają one wyczerpaniu systemat więc jaki przedstawia P. Idźkowski gdyby się dał urzeczywistnić, byłby nieocenionym darem nietylko dla naszej epoki, ale nadto w odległą jeszcze przyszłość poniosłby dobroczynną swoję przysługę. R.

OGŁOSZENIE.

«Zawiadamia się niniejszym osoby interessowane, iż w skutek śmierci ś. p. Johna Cockerill przedanym zostanie w ciągu roku, stosownie do praw krajowych przez publiczną licytacyą na korzyść sukcessorów beneficyalnych:

Zakład fabryczny w Przedborzu znany pod firmą L. Eichman et Comp. położony w Gubernii Radomskiej Powiecie Opoczyńskim Okręgu Konieckim składający się:

1.) Z fabryki sukna do której należą, główny dom fabryczny murowany 2 piętrowy cynkiem kryty; 3 domy murowane jedno-piętrowe dachówką kryte; 5 domów murowanych 1 cynkiem krytych; 4 domów murowanych parterowych gontami krytych; folusz o 6 stępach; tartak o 3 piłach, ze stajniami, wozowniami, piwnicami, placem na skład drzewa, wszystkie te budynki na obszernym dziedzińcu murem opasanym, jak niemniej wszystkie machiny maszynerye i narzędzia potrzebne do produkowania rocznie najmniej 2,000 postawów sukna, a którym rzeka Pilica zapomocą umyślnie urządzonego na ten cel kanału i szluzy ruch nadaje.

2.) Z folwarku Wola Przedborska, prawem emfiteutycznym do fabryki należącego, mającego ogólnej rozległości 2,039 morgów 171 prętów, z których 1000 morgów gruntów ornych 1 i 2 klassy, reszta lasy, łąki, i pastwiska. Ze wszystkiemi zabudowaniami dworskiemi i gospodarskiemi, i z domem mieszkalnym; obszernym ogrodem fruktowym potażeryjnym, owczarnią, oborą, śpichrzem massiv murowanym, stodołami, gorzelnią i browarem z potrzebnemi aparatami i rekwizytami. Do folwarku należą jeszcze, kopalnia kamienia ciosowego, czerwonego, i żółtego, z którego budowanym był bulwark w mieście Warszawie, tudzież trotuary w tymże mieście, i kopalnia kamienia wapiennego z którego kilka tysięcy korcy wapna rok rocznie, mogą być wypalanemi i do Warszawy Pilicą spławianemi.

3.) Z przedmieścia Widoma prawem wieczystej dzierżawy do folwarku należącego z kilkoma zabudowaniami, oberżą, karczmami etc, używającego wszelkich prerogatyw miasta Przedborza, targów, jarmarków, a mianowicie propinacyi.

Zanim jednak termin ostateczny o sprzedaży oznaczonym będzie, (o czém publiczność oddzielnie uwiadomioną zostanie) osoby o nabycie tych zakładów, fabryk i folwarku lub przedmieścia konkurować zamierzające, powziąść mogą o stanie tychże bliższą wiadomość z wszelkiemi szczegółami na miejscu w samém Przedborzu, w zakładzie fabrycznym, lub też w Warszawie, u Adwokata Edwarda Grabowskiego przy ulicy Miodowej № 495. — 2.

Pozwala się drukować. St.-Petersburg, 9 Kwietnia 1845 roku. *Cenzor Ignacy Iwanowski.*
W DRUKARNI WOJENNEJ.